

การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ
ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม
The Development of Participatory Academic Administration Guidelines for District
Learning Encouragement Center under Mahasarakham Provincial Office
of Learning Encouragement

จริยา พันกินรี^{1*} และธัชชัย จิตรนันท์²

Jariya Phankinnaree^{1*} and Thatchai Chittranun²

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1*}Master Student of Education Mahasarakham University

²Lecturer from the Faculty of Education Mahasarakham University

*Corresponding Author Email: 66010581009@msu.ac.th

Received: 2 July 2025

Revised: 11 July 2025

Accepted: 12 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม และ 2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 175 คน ที่มาจากการเปิดตารางของ Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970) และกลุ่มเป้าหมาย คือ จำนวน 11 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และแล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.73) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.50) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม เรียงตามลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ลำดับที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ลำดับที่ 3 ด้านการนิเทศการศึกษา ลำดับที่ 4 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และลำดับที่ 5 ด้านการวัดผล

ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน และ 2) แนวการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 28 แนวทางในการพัฒนา ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 7 แนวทาง ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 6 แนวทาง ด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 5 แนวทาง ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จำนวน 5 แนวทาง และด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน จำนวน 5 แนวทาง ผลการประเมินแนวทางโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, งานบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม, ศูนย์การเรียนรู้ระดับอำเภอ

Abstract

This research consists purposes were 1. to investigate the current conditions, desired conditions, and needs for participatory academic administration at District Learning Promotion Centers under the Mahasarakham Provincial Office for the Promotion of Learning and 2. to develop a participatory academic administration approach for these centers. A mixed-methods approach was employed. This study employed a mixed-methods approach, combining both quantitative and qualitative research methodologies. The research instruments used were questionnaires and interview forms. The sample consisted of 175 school administrators and teachers, determined using the table developed by Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Additionally, the target group comprised 11 individuals selected through purposive sampling. The data collected from the questionnaires were analyzed using statistical methods, including percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI). The data obtained from the interviews were analyzed using content analysis. Research findings 1) The current state of participatory academic administration at District Learning Promotion Centers was rated at a high level overall ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.73). The desired conditions were rated at the highest level in all aspects ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.50) Regarding priority needs, the most critical areas for development, in descending order, were: (1) curriculum development (2) instructional management (3) academic supervision (4) development of instructional media, innovations, and educational technology and (5) assessment, evaluation and credit transfer and 2) The developed participatory academic administration approach consisted of five components and 28 development strategies: seven strategies for curriculum development, six for instructional management, five for academic supervision, five for development of instructional media, innovations and educational technology, and five for assessment, evaluation and credit transfer. The overall evaluation indicated that the approach was highly appropriate and feasible.

Keywords: Development of Guidelines, Participatory Academic Administration, District Learning Center

บทนำ

ประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพและมีศักยภาพในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สามารถพึ่งพาตนเอง และดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามแนวทางของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งมุ่งเน้นให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดชีวิต สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) จากราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2566 เผยแพร่พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนด 60 วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป และให้ยกเลิกพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 และยกย่องระดับสำนักงาน กศน. เป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งมีภารกิจในการจัด ส่งเสริม และสนับสนุน การเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ และมีศักยภาพในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นใน สังคมไทยและสังคมโลกอย่างผาสุก (กรมส่งเสริมการเรียนรู้, 2566)

การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญ และมีความซับซ้อน โดยต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ ตลอดจน การประยุกต์ใช้หลักรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และทฤษฎีการบริหารที่หลากหลาย อีกทั้งสถานศึกษาส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ในชุมชน จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เช่น ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน เพื่อส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในทุกมิติ ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และงานวิชาการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ และสามารถนำไปขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่พึง ประสงค์ได้ (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2562; สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2565) รูปแบบการบริหารที่ได้รับความนิยมและมีประสิทธิภาพคือ “การบริหารแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเน้นให้ผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ และมีความผูกพันกับองค์กร โดย Cohen and Uphoff (1980) เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วม 4 ระยะ ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการ ประเมินผล ขณะที่ Swansburg and Russell C. (1996) เน้นองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ความไว้วางใจ ความผูกพัน เป้าหมายร่วม และความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม มีศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดจำนวน 13 แห่ง ซึ่งมุ่ง ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพแก่ประชาชนในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอก ระบบโรงเรียน (Non-Formal National Educational Test: N-NET) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 พบว่าคะแนนเฉลี่ยระดับ จังหวัดอยู่ที่ 38.75 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศที่มีคะแนนเท่ากับ 41.35 และมีผลผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ภาพรวมของสถานศึกษา 13 แห่ง มีผู้สอบผ่านคิดเป็นร้อยละ 60.24 ซึ่งน้อยกว่าภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2566 มีผู้สอบผ่านคิดเป็นร้อยละ 65.06 และมีแนวโน้มลดลงจากภาคเรียนก่อนหน้า (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด มหาสารคาม, 2567)

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้สถานศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานวิชาการ และส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้ก้าวหน้าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม

การทบทวนวรรณกรรม

1. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการปรับปรุงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยงานต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นต้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาและให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนอย่างแท้จริง มีทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการสร้าง หรือปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ โดยอิงตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ความต้องการของผู้เรียน และบริบทของชุมชน โดยมีทวิเคราะห์ หลักสูตรแกนกลาง นำมาสู่การออกแบบเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ ตามเป้าหมาย การมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน ทดลองใช้ ตลอดจนการ ประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

1.2 การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาอย่างเป็น ระบบ โดยจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสมและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริง สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.3 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา หน่วยงานเรียนรู้ และกิจกรรมการ เรียนรู้ เน้นการประเมินจากกระบวนการจริง รวมถึงการเทียบโอนผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นตามแนวทางที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1.4 การนิเทศการศึกษา หมายถึง การแนะนำ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลโดยเน้นกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง โดยผู้นิเทศจะให้คำปรึกษาตามหลักการที่ถูกต้องและเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพสถานศึกษา (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2565)

1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาสื่อ เลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อและนวัตกรรมในการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผู้เรียน (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2562)

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การดำเนินการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมวางแผน ร่วมการดำเนินงาน ร่วมการตัดสินใจ ร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดตามที่ตั้งไว้ขอบข่ายการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การรับรู้และเข้าถึงข้อมูลในกระบวนการจัดกิจกรรมหรือโครงการ โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน บทบาท และศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการร่วมกัน

2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด มีการให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหา และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของกิจกรรม

2.3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประเด็นสำคัญของสถานศึกษา โดยยึดหลักความรับผิดชอบและเหตุผลร่วมกัน

2.4 การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนางานร่วมกันของบุคลากรในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Swansburg and Russell C, 1996; Cohen and Uphoff, 1980)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม โดยแยกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน ครูผู้สอน จำนวน 301 คน รวมจำนวน 310 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน และ ครูผู้สอน จำนวน 166 คน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2568 รวมจำนวน 175 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970) แล้วดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling)

1.3 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ข้าราชการครู หรือครูผู้รับผิดชอบด้านงานวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และข้าราชการครู จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงคกับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น.249) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try Out) จำนวน 30 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.32–0.80 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2558) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.97

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำแหน่งงาน สถานที่สัมภาษณ์ วันที่ให้สัมภาษณ์ และเวลาในการสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ตามองค์ประกอบหลัก แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะอื่น ๆ อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรอง จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ เพื่อหาข้อบกพร่องข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามในรูปแบบที่อยู่เว็บไซต์ Google form และคิวอาร์โค้ด พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จัดส่งผ่านระบบรับส่งหนังสือราชการอิเล็กทรอนิกส์ ไปยังศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 13 แห่ง จำนวน 175 ฉบับ และนัดหมายระยะเวลาตอบกลับภายใน 14 วัน และระยะที่ 2 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อกำหนดวันและเวลาในการสัมภาษณ์ และดำเนินการส่งแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลทางไปรษณีย์เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลจะได้เตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจจุดประสงค์ของการวิจัยล่วงหน้า 5 วัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ไดจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยนำข้อมูลที่ไดจากการเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติทางวิจัยเพื่อหาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น (PNI_{modified})

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น จัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม

การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม	สภาพปัจจุบัน		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.60	0.71	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.64	0.74	มาก
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	3.66	0.74	มาก
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	3.59	0.72	มาก
5. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.58	0.73	มาก
โดยรวม	3.61	0.73	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.73) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.44) ลำดับที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 0.74) ลำดับที่ 3 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.71) ลำดับที่ 4 ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.72) และลำดับที่ 5 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม

การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม	สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.82	0.42	มากที่สุด
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.79	0.43	มากที่สุด
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	4.62	0.54	มากที่สุด
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.60	0.53	มากที่สุด
5. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.56	0.57	มากที่สุด
โดยรวม	4.68	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.50) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.82$, S.D. = 0.42) ลำดับที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.79$, S.D. = 0.43) ลำดับที่ 3 ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.54) ลำดับที่ 4 ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.53) และลำดับที่ 5 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

3. ความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ และลำดับความต้องการจำเป็นโดยรวม

การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D)	ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ (I)	$PNI_{modified} (I-D)/D$	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.60	4.82	0.339	1
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.64	4.79	0.316	2

3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	3.65	4.62	0.266	5
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	3.59	4.60	0.281	3
5. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.58	4.56	0.274	4
โดยรวม	3.61	4.68	0.296	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม เรียงตามลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($PNI_{modified} = 0.339$) ลำดับที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ($PNI_{modified} = 0.316$) ลำดับที่ 3 ด้านการนิเทศการศึกษา ($PNI_{modified} = 0.281$) ลำดับที่ 4 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($PNI_{modified} = 0.274$) และลำดับที่ 5 ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($PNI_{modified} = 0.266$)

4. แนวการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า แนวการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคามมี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

4.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอจะต้องดำเนินการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้านวิชาการ ด้านสภาพแวดล้อมและสภาพปัจจุบันตามบทบาท ภารกิจและทิศทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษาของสถานศึกษา มีการดำเนินการวางแผน กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น จัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดฝึกอบรมโครงการพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนา หลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดำเนินการติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอต้องดำเนินการศึกษาข้อมูล แผนการลงทะเบียนในแต่ละภาคเรียน ส่งเสริมให้ครูออกแบบการจัดการเรียนการสอน จัดทำแผนการสอน ด้วยกระบวนการ Active Learning จัดฝึกอบรมโครงการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการ

ฝึกปฏิบัติ มีการบันทึกหลังสอน รายงานต่อผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการติดตาม ประเมินผล สะท้อนปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

4.3 ด้านการนิเทศการศึกษา

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอต้องดำเนินการสร้างความตระหนักให้ครูหรือผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจในกระบวนการนิเทศว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ดำเนินการวางแผน กำหนดแนวทาง กำหนดเครื่องมือนิเทศ กำหนดแผนการนิเทศและรูปแบบการนิเทศของสถานศึกษา โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม จัดทำคำสั่งแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเป็นคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา จัดทำโครงการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาและดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาและมีการรายงานผลการนิเทศอย่างต่อเนื่อง

4.4 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอต้องดำเนินการสำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหา การจัดหา การเลือก การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดำเนินการจัดโครงการอบรมพัฒนาคู่มือการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้ครูผลิต และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการสอนที่มีความหลากหลายและทันสมัย ต้องมีแพลตฟอร์ม สื่อ นวัตกรรม การเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4.5 ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอต้องดำเนินการวางแผน กำหนดแนวทาง และแนวปฏิบัติการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษาในแต่ละภาคเรียนที่ชัดเจนส่งเสริม สนับสนุนครูพัฒนาเครื่องมือวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง จัดทำเอกสาร หลักฐานการศึกษาตามระเบียบของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อใช้เป็นแนวทางในภาคเรียนถัดไปอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.73) โดยมี 5 ด้านเรียงจากมากไปน้อย คือ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.50) โดยอันดับแรกคือการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาคือ การจัดการเรียนการสอน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการยกระดับคุณภาพหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่น และความต้องการจำเป็น (Need) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้ค่าดัชนี PNI m_{modified}

พบว่าความต้องการในการพัฒนา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับสูงที่สุด ($PNI_{modified} = 0.339$) รองลงมาคือด้านการจัดการเรียนการสอน (0.316) และการนิเทศการศึกษา (0.281) แสดงให้เห็นว่าแนวทางการบริหารวิชาการควรมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรเป็นลำดับแรก

2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า แนวทางจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จากการศึกษา รูปแบบการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โพนสวรรค์ (นครพนม), ชุมพลบุรี (สุรินทร์) และนาเชือก (มหาสารคาม) พบว่า ทั้งสามศูนย์มีแนวทางการดำเนินงานที่มีลักษณะร่วมคือ การส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทาง และประเมินผลในทุกขั้นตอนของงานวิชาการ รวมถึงการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และการติดตามผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ละศูนย์มีการใช้กระบวนการเฉพาะ เช่น PNONSAWAN MODEL ในการบริหารหลักสูตรโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ Four-T และ Active Learning ที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ในบริบทของการศึกษานอกระบบ รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ ระบบติดตามผล เช่น MK-Care และห้องเรียนเสมือนจริง ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา และแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม จากการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก รวม 28 แนวทาง ได้แก่: ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (7 แนวทาง) เช่น การวางแผนร่วมกับทุกฝ่าย วิเคราะห์บริบท จัดอบรมพัฒนาหลักสูตร และประเมินผลการใช้หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน (6 แนวทาง) เช่น ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ออกแบบกิจกรรมตามความสนใจผู้เรียน และติดตามผลหลังการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา (5 แนวทาง) เช่น วางแผนและออกแบบการนิเทศร่วมกัน จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศ และรายงานผลนิเทศอย่างต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (5 แนวทาง) เช่น ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อหลากหลาย จัดแพลตฟอร์มออนไลน์ และประเมินผลการใช้งาน ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน (5 แนวทาง) เช่น วางแนวทางชัดเจนในการประเมิน ส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือวัดผล และนำผลไปพัฒนาในภาคเรียนต่อไป ตลอดจน ผลการประเมินแนวทาง จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.47) และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.51) โดยด้านการจัดการเรียนการสอน ได้รับคะแนนสูงสุดทั้งในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ รองลงมาคือด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม” พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมากระึ่งลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน, การจัดการเรียนการสอน, การพัฒนาหลักสูตร, การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ทั้งนี้สะท้อนถึงความตระหนักของผู้บริหารในด้านวิชาการ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ (นิภาพร พินิจมนตรี, 2563; สุรภพ นา

คนชม, 2564; Joseph, 2020) ด้านสภาพที่พึงประสงค์ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน สะท้อนความสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2567–2568) ที่มุ่งสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (จรรยาภรณ์ ภูกลาง, 2564; ชัยยุทธ บุญเดิม, 2564; Taiwo, A. E., & Ogunlade, L. A, 2020) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วยส่งเสริมความพึงพอใจในงาน และทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี (Swansburg and Russell C, 1996)

และผลการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่าอันดับแรกคือ ด้านพัฒนาหลักสูตร ตามด้วยการจัดการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษา แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาตระหนักถึงหลักสูตรในฐานะกลไกหลักที่จะส่งผลต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล และการพัฒนาผู้เรียน (เรืองฤทธิ์ อรรถชัย, 2563; ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2562)

2. แนวทางการพัฒนา ได้จากการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) แล้วสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหาร 5 องค์ประกอบ รวม 28 แนวทาง ประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตร 7 แนวทาง, การจัดการเรียนการสอน 6 แนวทาง, การนิเทศ 5 แนวทาง, การพัฒนาสื่อฯ 5 แนวทาง และการประเมินผล 5 แนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินว่าแนวทางเหล่านี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทุกด้าน (มนัสวี นิรรงค์ชัย และคณะ, 2563; ตรีสุคนธ์ คุณาเอก, 2563) แนวทางที่นำเสนอมีลักษณะสำคัญคือการยึดหลักการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ เพื่อให้เกิดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพิ่มภาระครู และสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร (ตรีสุคนธ์ คุณาเอก, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเนตรพัฒนา ยาวราช (2559) ที่เน้นว่า การบริหารที่มีแนวทางชัดเจน จะสะท้อนถึงประสิทธิภาพขององค์กร ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และสอดคล้องกับ Fullan, M. (2007) ที่ระบุว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากเป็นจุดเชื่อมโยงนโยบายสู่ห้องเรียน ซึ่งการมีแนวทางที่เป็นระบบ จะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคามสามารถสรุปข้อค้นพบและองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาได้ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมมีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ซึ่งมีโครงสร้างการดำเนินงานแบบเครือข่ายและกระจายอำนาจ ซึ่งองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพควรครอบคลุม 5 ด้านหลัก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การพัฒนาสื่อ และการวัดผลประเมินผล ซึ่งการจัดแนวทางให้ชัดเจนในแต่ละด้านช่วยสร้างระบบการบริหารที่เป็นรูปธรรม

2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการบริหารงานวิชาการ เพราะส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการเรียนรู้ การนิเทศ การวัดผล และพัฒนาสื่อ ทำให้จำเป็นต้องมีการวางแผนและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

3. แนวทางการบริหารที่สังเคราะห์ขึ้นจาก Best Practices ช่วยเติมเต็มช่องว่างในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ และสามารถประยุกต์ใช้กับบริบทอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และการประเมินความเหมาะสมของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าทุกแนวทางสามารถนำไปใช้ได้จริง แสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวมีความเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับสภาพจริงในพื้นที่

4. ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นคือ การบูรณาการการบริหารแบบมีส่วนร่วมเข้ากับการจัดการศึกษาระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ มีรูปแบบแนวทางที่ชัดเจนพร้อมต่อการนำไปปฏิบัติ และสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดให้หน่วยงานอื่น ๆ ปรับใช้ตามบริบทของตน สามารถแปลงผลการศึกษาไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางการบริหารที่มีคุณค่าต่อการศึกษาไทยในระดับพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ควรใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอทั้ง 5 องค์ประกอบ 28 แนวทางจากงานวิจัยนี้เป็นกรอบในการวางแผนและจัดระบบการบริหารงานวิชาการร่วมกับครูและบุคลากร โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญและได้รับการพัฒนาในประเด็นผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานี้ให้มากยิ่งขึ้น

1.2 สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม สามารถนำผลการวิจัยนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดและวางแผนนโยบายการบริหารสถานศึกษา และนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาให้สอดคล้องตามบริบทและสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ซึ่งมักประสบกับข้อจำกัดด้านการบริหารงานวิชาการ จากการสัมภาษณ์แนวทางที่จะทำให้การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จ ลำดับแรก คือ ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอจะต้องดำเนินการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่ดีจะส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการด้านอื่น ๆ และจะส่งผลให้สถานศึกษามีแนวทางในการพัฒนาที่ดีและมีคุณภาพ

1.3 กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรนำข้อมูลจากงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางวางแผน กำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ควรออกนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ เพื่อให้หน่วยงานในระดับพื้นที่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีทิศทางเดียวกัน และเกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ โดยกำหนดขอบข่ายเฉพาะด้านตามการแบ่งกลุ่มงานศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ/เขต เช่น กลุ่มอำนวยการ และกลุ่มจัดการเรียนรู้ รวมถึงปัจจัยอื่นที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากจะทำให้สถานศึกษามีแนวทางในการพัฒนาที่ดี

2.2 ควรศึกษาการนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมไปใช้จริงกับสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย เพื่อติดตามผลลัพธ์ระยะยาวในด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม อีกทั้งควร

ขยายผลการวิจัยไปยังสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดอื่น หรือเปรียบเทียบผลการแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาต่างสังกัด เพื่อเพิ่มความครอบคลุมและความน่าเชื่อถือของแนวทางที่พัฒนาขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเรียนรู้. (2566). รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2568, จาก <https://moe360.blog/2023/12/06/p55122/>
- จรรยาภรณ์ ภูกลาง. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยยุทธ บุญเดิม. (2564). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ตรีสุคนธ์ คุณาเอก. (2563). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิภาพร พินิจมนตรี. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2559). การจัดการสมัยใหม่ : Modern management. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ล กรุ๊ป.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุริยาสาน.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2562). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มินเชอร์วิส ซัพพลาย.
- มนัสวี ณรงค์ชัย และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอจังหวัดสกลนคร. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 17(4), 81-97
- เรืองฤทธิ์ อรรคชัย. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพลันธุ์ เขต 3. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.

- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม. (2567). รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567. มหาสารคาม: สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม.
- สุกัญญา แชมช้อย. (2565). การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรภพ นาคนวม. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์). สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- Cohen and Uphoff. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. (4th ed.). New York: Teachers College Press.
- Joseph, K. (2020). Academic Optimism and Community Engagement in USA Schools. *Journal of Educational Management*, 26(5), 77-78.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Swansburg and Russell C. (1996). *Management and Leadership for Nurse Managers*. Boston: Jones and Bartlett Publishers.
- Taiwo, A. E., & Ogunlade, L. A. (2020). Teachers' Decisional Participation and Job Satisfaction in Secondary Schools in Ekiti State, Nigeria. *International Journal of Educational Administration and Policy Studies*, 12(1), 1-11.